Boy, een Antilliaanse jongen in het Nederl

In het huis van de familie Ecury aan de Schelpstraat stond vroeger een kamferkist waarover de heer des huizes Segundo Nicasio (Dundun) met strengheid waakte. Als de kinderen of kleinkinderen zelfs maar in de buurt ervan kwamen, werden ze al met een blik gewaarschuwd daar weg te blijven. Zelfs zijn vrouw Annie was niet op de hoogte van alles wat er zich in de met geheimzinnigheid omgeven kist bevond. Ook na de dood van grootvader Ecury bleef de kist dicht, herinnert zich zijn kleinzoon Ted Schouten.

„Pas toen mijn beide grootvaders gestorven waren, vertelde de oude 'yaya' Carmen Gonzalez, die als klein meisje al bij de familie in dienst was getreden als hulp in de huishouding en kindermeisje, wat er in die kist zat: alle papieren over Boy Ecury, die in het Nederlandse verzet zat en op 6 november 1944 door de Duitsers werd gefusilleerd op de Waalsdorper- vlakte in de duinen bij Den Haag."

OPDRACHT

Toen Ted Schouten (na zijn middelbare schoolopleiding aan het Colegio Arubano, zijn studie Nederlands / Engels aan de Antilliaanse Leraren- opleiding en enkele t.v.-cursussen in Utrecht en Hilversum) in dienst trad bij Tele Aruba als 'producer', dacht hij voor zijn eerste eigen project aan een documentatie over zijn oom Boy Ecury.

„Wat ik als kind over Boy hoorde, was nogal verwarrend. Ik had het gevoel dat er iets niet klopte, dat de familie Boy ophemelde. Iedereen kan later wel zeggen dat iemand die stierf in de oorlog in het verzet zat, dacht ik. Grootvader had nooit veel informatie los gelaten over Boy; ik had maar enkele foto's gezien, niet meer. Jaren na de dood van mijn grootvader woonde ik vier jaar bij mijn grootmoeder; met haar heb ik veel over Boy gepraat. Tot aan haar dood hield ze zich veel met hem bezig.

Toen ik dus de opdracht kreeg een produktie te ontwerpen, was Boy een uitdaging om een vaag gevoel uit mijn jeugd te verifiëren. Als er voldoende visueel materiaal zou zijn, zou ik die uitdaging die ik mezelf stelde, accepteren.

Met een gevoel alsof ik een taboe doorbrak, heb ik de kamferkist geopend. Toen ik al die albums zag, folders, foto's van Boys begrafenis met zoveel militairen erbij — Boy werd met militaire eer begraven — begreep ik dat Boy toch wat betekend moest hebben, en misschien meer dan ik aanvankelijk sceptisch wilde zien.

Mijn grootvader had dertien kinderen, waarvan Boy de middelste was. Met drie broers en zussen studeerde Boy vanaf 1937 in Nederland. Grootvader schreef zijn kinderen regelmatig en afschriften van al zijn brieven en van de brieven van de kinderen naar huis, vond ik alle keurig gerangschikt in de volle kamferkist. Grootvader voedde zijn kinderen die zover weg waren, op per brief; hij was streng, maar ook bezorgd, wat bleek toen hij in 1939 zijn kinderen zelf ging opzoeken.

Toen ik begon te lezen, ging de familie- geschiedenis voor me leven. Boy bleek, hoewel hij niet de oudste was, toch de rol te hebben van centrale figuur voor de kinderen Ecury in Nederland; hij bemoedigde en leverde kritiek.

Maar ook leerde ik uit de vele brieven iets over de positie van de Antillianen in de vooroorlogse Nederlandse gemeenschap. Die waren toen nog een zeldzaamheid, er was geen discriminatie, maar eerder verbazing over het anders zijn: de donkere huid, het gekrulde haar.

Toen ik een passage las waarin grootvader het betreurde dat er tot nu toe niemand was die het leven van Boy geboekstaafd had, stond mijn besluit vast. Ik wilde een t.v.-produktie maken over mijn oom als verzetsman, en vroeg subsidie aan bij de Sticusa, die ik na veel touwtrekken kreeg."

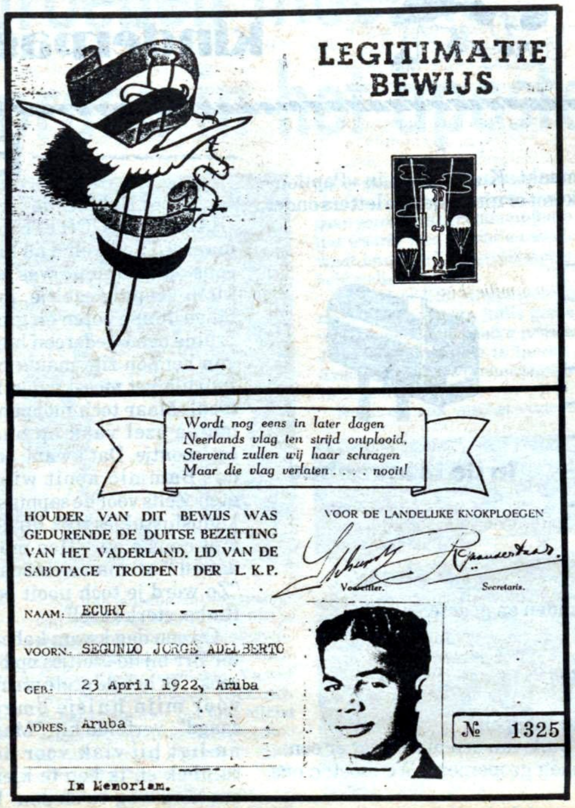
LEGITIMATIE BEWIJS

Wordt nog eens in later dagen
Neerlands vlag ten strijd ontplooid,
Stervend zullen wij haar schragen
Maar die vlag verlaten . . . . nooit!

HOUDER VAN DIT BEWIJS WAS GEDURENDE DE DUITSE BEZETTING VAN HET VADERLAND. LID VAN DE SABOTAGE TROEPEN DER L.K.P.

VOOR DE LANDELIJKE KNOKPLOEGEN

Voorzitter. Secretaris.

NAAM: ECURY

VOORN.: SEGUNDO JORGE ADELBERTO

GEB.: 23 April 1922, Aruba

ADRES: Aruba

№ 1325

In Memoriam.

DOCUMENTATIE

In september 1983 was Ted Schouten drie weken in Nederland, waar hij op informatie uit ging bij het Rijksinstituut voor Oorlogs- documentatie; maar zijn eigen verzameling bleek intussen heel wat meer te bevatten dan wat daar voor handen was... Via het Nederlandse Roode Kruis en informatie van de Dienst Identificatie Berging bleek het mogelijk de plaats van het in de duinen gedolven massagraf te localiseren, hij informeerde telefonisch bij het ministerie van Defensie, hij bezocht in de gevangenis van Scheveningen de cel die herinnert aan de gevangen verzetstrijders, hij sprak met de voorzitter van het Comité Oranjehotel van de Stichting 40-45.

Boy Ecury wordt in het *Gedenkboek van het Oranjehotel* uitvoerig vermeld, wat eigenlijk onjuist is, omdat hij daar nooit gevangen heeft gezeten.

Ted Schouten sprak met familieleden en met mensen die Boy hebben meegemaakt. Het resultaat was een enorme hoeveelheid materiaal waaruit de documentaire BOY tot stand kwam, die in mei 1984 door Tele Aruba werd uitgezonden en op 6 november ter gelegenheid van de veertig-jarige herdenking van Boys sterfdag, werd herhaald.

,,Intussen was ik in januari 1984 al benaderd door de Nederlandse auteur Miep Diekmann, die me vroeg een boek over Boy te schrijven voor de Arubaanse uitgeverij Charuba. En daarmee kon ik mijn stille belofte die ik mijn grootvader gedaan had, inlossen."

KARAKTER

„Boy komt uit de familie- papieren tevoorschijn als een zelfbewuste, wat koppige figuur, met een sterk rechtvaardigheids- gevoel. Zijn strenge vader accepteerde hij als zodanig, maar verder moest er niemand aan hem komen. Toen frater Sigismund hem op school een keer hardhandig aan zijn oren trok zonder reden, was dat voldoende om Boy resoluut van school te halen en hem op een openbare school te plaatsen.

In Nederland had Boy het aanvankelijk niet gemakkelijk. Het grote Arubaanse gezin leefde in betrekkelijke welstand en het was in Nederland in die tijden een heel stuk minder, financieel gezien. Het eten in het kostgezin was niet al te ruim. Kaas, jam, koek: voor een Antilliaan was het èn het een èn het ander, voor de minder welgestelde Nederlanders was het òf het een òf het ander. En de porties waren klein!

Toen de oorlog uitbrak en er geen geld meer gestuurd kon worden, leden de kinderen Ecury zelfs honger, zodat ze bij een bakker brood moesten gaan stelen. Bovendien had Boy nogal eens moeilijkheden omdat hij snel dacht dat hij beledigd werd; hij had een paar lange tenen!"

VERZET

Waarom begaf zo'n Antilliaanse jongen (die het thuis goed had en die door zich wat verdekt op te stellen, de oorlog had kunnen uitzitten, waarna zijn bedje op Aruba gespreid zou zijn) zich in het Nederlandse verzet?

„Het was een combinatie van factoren als een aangeboren rechtvaardigheids- gevoel, zijn opstandige karakter en het zien van onrechtvaardige gebeurtenissen als Jodendeportaties en arbeidsinzet. Daar kwam het persoonlijke feit bij dat zijn beste van Curaçao afkomstige vriend, Louis de Lannoy, op 10 februari 1944 in de gevanenis terecht kwam. Boy zat toen al lang in het verzet, alleen werd zijn houding daardoor nog feller.

En het was ook een neiging tot avontuur. Boy liep altijd gewapend, hoewel hij natuurlijk wist dat op verboden wapenbezit absoluut executie volgde. Boy reed altijd op een motor zonder daarvoor papieren te hebben. Hij hield zijn omgeving zorgvuldig buiten gevaar, maar voor zichzelf was hij onvoorzichtig, en bij Duitse controles zelfs agressief. Dat was zijn vorm van persoonlijk verzet.

Hij werd opgepakt toen hij uit de kerk kwam op zondag 5 november en gewoon langs het Duitse S.D.-hoofdkwartier liep, waar hij herkend werd en verraden. Hij werd toen al lang gezocht.

Hij had voortdurend het idee achtervolgd te worden; daarom ook is hij naar het westen van Nederland gegaan in plaats van rustig in Noord-Brabant te blijven. Hij leidde een erg zwervend bestaan tot hij zich aansloot bij de Haagse K.P. Of wilde hij een actiever rol dan alleen het doorknippen van draden, het laten ontsporen van treinen en het vervoeren van Engelse piloten naar de Belgische grens!

Na het afgeslagen offensief van de Geallieerden bij Arnhem in 1944 werd de havenstad Rotterdam zeer belangrijk. Daar trok het landelijk K.P.-hoofd Van Bijnen een aantal Knok Ploegen samen, ook de Haagse waartoe Boy hoorde. In Rotterdam ging het toen mis door verraad.

Omdat men wist dat het ging spannen, schreef iedereen een afscheidsbrief, ook Boy (zie kader), en maakte men foto's. Die vielen in handen van een verrader, die later weliswaar geliquideerd werd, maar toen was het te laat.

Omdat familie van deze man nog in leven is, ben ik erg terughoudend geweest met het vermelden van mijn gegevens hieromtrent. Alleen wat door verschillende bronnen, onafhankelijk van elkaar, werd vermeld en overeen kwam, heb ik opgenomen. Alles heb ik dubbel gecontroleerd, het is

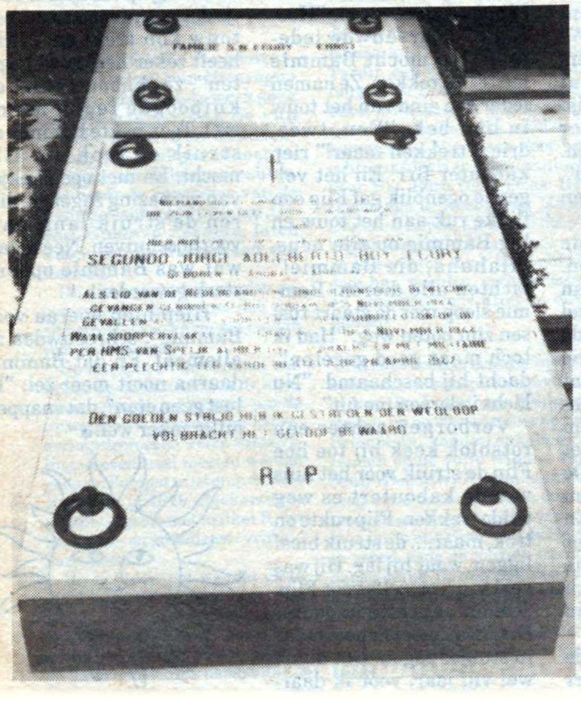

„... ik zie hem toch terug als een beeld van een generatie, die toen optrad — waar ze dan ook vandaan kwamen — die het er niet bij liet zitten...
... zó zie ik hem terug... en zó zie ik... dat zijn leven, zo kort het geduurd heeft... een afgemaakt stuk werk was..."

...Tonnie Brantenaar die tegelijk met Boy gearresteerd werd, maar als enige van de vier niet geëxecuteerd, over zijn verzetsvriend...

ands verzet

„Als deze brief aankomt, denk ik dat het afgelopen zal zijn met mij. Het zal May en Pappa erg veel verdriet doen, maar ik hoop dat ze begrip zullen hebben voor wat ik te schrijven heb en ook, dat zij het op prijs kunnen stellen. Niet iedereen heeft de mogelijkheid dit te doen en ik beschouw het als een eer voor mezelf, maar in de eerste plaats voor mijn geliefd Aruba (dat Nederlands is) en voor mijn geliefde vader en moeder.(...)

Werk zoals ik nog nooit gedaan heb en God mag weten of ik het ooit nog zal kunnen doen, Maar... ontzettend mooi werk.

Werk waar ik van houd, niet om het werk zelf, maar omdat het werk is, dat gedaan moet worden. Als iedereen zegt: 'Laat dat maar aan anderen over', dan doet niemand ooit iets.

Ik beschouw dit werk dus ook als een plicht."

...(Uit de 'afscheidsbrief' van Boy aan zijn familie thuis)...

gemakkelijk om er een sensatieverhaal van te maken, maar ik heb gekozen voor de feiten zelf en zo weinig mogelijk geïnterpreteerd. Ik wilde voorkomen dat men mij zou verwijten mijn eigen oompje op te hemelen.

Historie moet rijpen, voordat je ze kunt oppakken en zo objectief mogelijk weergeven. Omdat ik zelf de oorlog niet meegemaakt heb — ik ben in 1955 geboren — en niet weet wat honger en verzet is, heb ik via gesprekken en het geschreven materiaal voldoende afstand tot het onderwerp kunnen bewaren. Doordat het familie betreft, ben ik er van de andere kant ook weer dicht bij betrokken. Ik heb geprobeerd een evenwicht te vinden."

GEBRUIKT?

"Boy is door zijn in Nederland opvallende uiterlijk van donkere Antillaan gebruikt door de verzets- organisatie voor bepaalde karweitjes. Als hij met een kameraad Engelse piloten naar de grens moest brengen, werd hij er bij een controle altijd direct door de Duitsers uitgepikt, wat de aandacht van de piloten afleidde. En hij had uiteraard prima (vervalste) papieren! Toen ze eens een paar piloten achter op de fiets weg brachten, ging er het verhaal dat het een schande was dat men de piloten liet fietsen. Men zag in Boy de vreemde.

Maar ik geloof niet dat je dat 'gebruikt worden' moet uitleggen in negatieve zin. Ze hebben Boy goed kunnen gebruiken als lokaas en afleidings- manoeuvres.

Boy deed zijn verzetswerk ondanks de waarschuwingen van kennissen en familieleden. Hij drukte dat werk zo uit: 'Ik ben hier alleen, ik heb hier geen ouders, vrouw of kinderen op wie men wraak zou kunnen nemen. Als ik word opgepakt, heeft dat geen gevolgen voor anderen.' Daar had Boy goed over nagedacht; hij ging welbewust te werk."

NIEUWE GEGEVENS

„Of je nu een t.v.-documentaire maakt of een boek schrijft, in beide gevallen heb je een 'goed story' nodig. Maar mensen zijn voor de camera voorzichtig met wat ze zeggen. Ze ervaren het als hun verantwoordelijkheid. Als je iets zwart op wit schrijft, heeft dat sterk het imago van echtheid; je voelt je als auteur verantwoordelijk voor stijl en structuur als media om de communicatie met de lezer tot stand te brengen.

Bij een t.v.-documentaire zijn zoveel personen betrokken; het vergt veel voorbereiding en organisatie. Voor het boek heb ik al mijn documentatie weer opnieuw doorgewerkt, ik heb de relevante citaten gezocht. Ik heb de mensen zoveel mogelijk zelf aan het woord gelaten.

Door de documentaire kwam er veel nieuw materiaal aan het licht. Mensen belden me op naar aanleiding van de uitzending. Ik heb meer gegevens over de verrader C. Bitter kunnen vinden, over de aanslag die Boy met een collega op een S.D.-er heeft gepleegd, over een koerierster van de knokploeg, die door Miep Diekmann geïnterviewd werd, en in het algemeen over de laatste weken van Boy en de steeds toenemende activiteiten van zijn ploeg die in een catastrofe eindigden door het verraad.

De documentaire heeft bij mensen op Aruba een bewustwordings- proces aan de gang gebracht. Zoiets van: je rijdt zo vaak langs de L.G. Smith Boulevard, maar wie was die eigenlijk, van wie je daar een standbeeld ziet staan? Ze maakte de mensen bewust van de rol van het verzet, zo'n veertig jaar geleden!

Door bemoeienissen van Jos van der Schoot en François Citroën is op 20 juni 1984 het 'verzetsherdenkings- kruis' posthuum aan Boy toegekend. Het kruis en de daarbij behorende oorkonde zijn in mijn bezit.

Maar ik heb een boek willen schrijven over het leven van Boy Ecury, niet over wat er na zijn dood is gebeurd. Dat krijgt in mijn boek alleen aandacht in de 'inleiding' en 'nadere informatie' achterin. Er is in die oorlog natuurlijk zoveel gebeurd, maar ik heb Boy in het centrum van die gebeurtenissen geplaatst. Je moet durven kiezen om een boek leesbaar te maken. Dat heb ik geprobeerd."

ANTILLIAAN

„De ondertitel van mijn boek luidt: een Antilliaanse jongen in het Nederlandse verzet. Hij voelde zich Antilliaan en hij is van belang voor de Antilliaanse geschiedenis, omdat we in hem kunnen zien wat een Antilliaan gedaan heeft.

Boy was trots op zijn geboorte-eiland Aruba, maar hij schreef ook aan Johnny Mauricio, die met vrienden van plan was een 'Colonia Korsow na Holanda' op te richten, waar Boy evenwel niets voor voelde: "...wij, enige Curaçaoënaars alhier...; wij Curaçaoënaars die later naar Curaçao terug gaan..." Hij sloot zich gewoon aan bij het toenmalige spraakgebruik, zonder zich op de eerste plaats Arubaan te voelen. Dat is nu misschien een beetje tegendraads, maar daar kan ik niets aan doen. Op het monument aan het Waaigat wordt ook Boy Ecury vermeld, en dat is terecht! Boy heeft zijn plaats in de Antilliaanse geschiedenis. Ik doe er niet aan mee om bepaalde partij-politieke ideeën of eilandelijke strevingen, die nú leven, te plaatsen in díe ti d, dat zou historische falsificatie zijn."

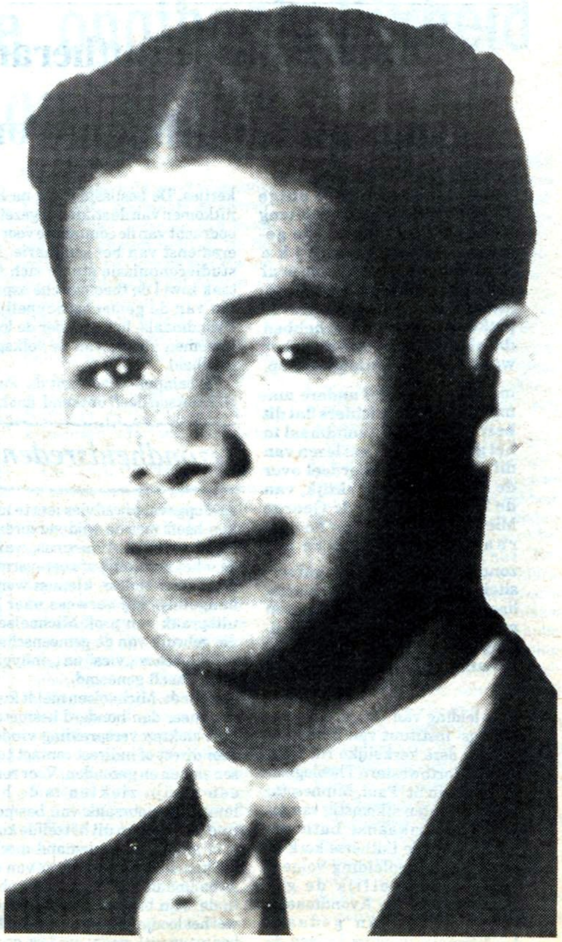

Ted Schouten praat met overtuiging en zelfs haast vervoering over Boy en wat hij allemaal aan de weet is gekomen. Stapels foto's tonen aan dat hij iedere stap die hij van Boy heeft kunnen achterhalen, ook in beeld heeft vastgelegd: personen met wie Boy omging, huizen waar hij woonde, zijn school, gebouwen, straten...

Elk plekje waar Boy ooit geweest is, heeft Ted nagelopen en gefotografeerd tot een indrukwekkende eigen documentatie. Je zou denken aan een familietrek, als je dit vergelijkt met de kamferkist van grootvader Dundun.

Maar door de t.v.-documentaire en het boek BOY kunnen wij nu meeleven. Boy is niet alleen iemand van zijn familie, maar zo wordt hij van ons allemaal.

Ted Schouten slaagde er indertijd in zijn documentaire over het leven en streven Boy op overtuigende en ontroerende wijze op mij over te brengen. Diezelfde ontroering onderging ik opnieuw toen ik het nu uitgekomen boek las, omdat het getuigt van dezelfde 'bedwongen emotie', waarmee Schouten zijn woord- en beeldmateriaal heeft vorm gegeven. ●

WIM RUTGERS

... Ted Schouten (r) bezig met opnames in het Oranjehotel te Scheveningen ...

... Ted Schouten aan het werk voor de documentaire over Boy ...